

EDUSKUNNAN VASTAUS 1/2005 vp

Hallituksen esitys laeiksi kuolleeksi julistamisesta ja säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Asia

Hallitus on vuoden 2004 valtiopäivillä antanut eduskunnalle esityksensä laeiksi kuolleeksi julistamisesta ja säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta (HE 82/2004 vp).

Valiokuntakäsittely

Hallintovaliokunta on antanut asiasta mietinnön (HaVM 1/2005 vp).

Päätös

Nyt koolla oleva eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

kuolleeksi julistamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Kadonnut henkilö voidaan julistaa kuolleeksi tuomioistuimen tai maistraatin päätöksellä siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Kuolleeksi julistamisen vaikutukset

Kuolleeksi julistetun katsotaan kuolleen päätöksessä määrättyinä kuolinpäivänä, jollei muuta näytetä.

Jos lain mukaan jokin määräaika lasketaan henkilön kuolemasta, lasketaan määräaika hen-

kilön tultua julistetuksi kuolleeksi päätöksen antopäivästä.

2 luku

Kuolleeksi julistaminen tuomioistuimen päätöksellä

3 §

Kuolleeksi julistaminen ilman odotusaikaa

Jos kadonnut henkilö on kadotessaan ollut välittömän hengenvaaran aiheuttaneessa onnettomuudessa tai muussa siihen rinnastettavassa tilanteessa eikä ole syytä olettaa hänen pelastuneen, hänen kuolleeksi julistamistaan voidaan hakea välittömästi katoamisen jälkeen.

4 §

Kuolleeksi julistaminen odotusajan kuluttua

Kadonneen henkilön kuolleeksi julistamista voidaan muissa kuin 3 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa hakea odotusajan kuluttua. Odotusai-
ka lasketaan siitä, kun kadonnut henkilö on tietä-
västi viimeksi ollut elossa.

Jos kadonnut henkilö on kadotessaan ollut
olosuhteissa, joihin liittyy hengenvaara, tai jos
katoamiseen liittyvät olosuhteet ja muut seikat
huomioon ottaen muutoin on erittäin todennä-
köistä, että hän on kuollut, odotusaika on yksi
vuosi.

Muissa kuin 2 momentissa tarkoitetuissa ta-
pauksissa odotusaika on viisi vuotta.

5 §

Vireillepano

Kuolleeksi julistamista koskeva asia pannaan
vireille käräjäoikeudessa hakemuksella.

6 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Kuolleeksi julistamista koskevan asian käsit-
telee se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä ka-
donneella henkilöllä on viimeksi ollut kotikunta
tai väestökirjanpitokunta.

Jos haetaan usean samalla kertaa kadonneen
henkilön julistamista kuolleeksi, asian voi käsi-
tellä tuomioistuin, joka on 1 momentin nojalla
toimivaltainen heistä jonkun osalta.

Jos Suomessa ei ole tuomioistuinta, joka olisi
1 tai 2 momentin nojalla toimivaltainen käsitte-
lemään asian, asian käsittelee se tuomioistuin,
jonka tuomiopiirissä hakijalla on kotikunta tai,
jollei hakijalla ole kotikuntaa Suomessa, Helsin-
gin käräjäoikeus.

7 §

Oikeus vireillepanoon

Kuolleeksi julistamista koskevan hakemuk-
sen voi tehdä kadonneen henkilön aviopuoliso,
perillinen tai muu läheinen taikka muu henkilö,
jonka oikeus saattaa riippua kuolleeksi julista-
misesta. Heillä on myös oikeus jatkaa toisen
henkilön hakemusta.

8 §

Kuuleminen

Kadonneen henkilön aviopuolisolle ja perilli-
sille on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hake-
muksen johdosta. Jos kadonneelle henkilölle on
määrätty edunvalvoja, myös tälle on varattava ti-
laisuus tulla kuulluksi.

Tilaisuutta tulla kuulluksi ei tarvitse varata,
jos tiedoksianto olisi toimitettava oikeudenkäy-
miskaaren 11 luvun 9 §:ssä tarkoitettulla tuomio-
istuimen kuulutuksella.

Käräjäoikeus voi tarvittaessa kuulla poliisi-
tai muuta viranomaista hakemuksen johdosta.

9 §

Kutsu ja sen tiedoksianto

Jos kuolleeksi julistamiseen on selvitetty ole-
van edellytykset, tuomioistuimen on 4 §:ssä tar-
koitetuissa tapauksissa kutsuttava kadonnutta
henkilöä ilmoittautumaan tuomioistuimelle vii-
meistään kutsussa mainittuna määräpäivänä.
Kutsussa on mainittava, että kadonnut, joka ei il-
moittaudu, voidaan julistaa kuolleeksi. Tuomio-
istuimen on samalla kutsuttava kaikkia, jotka
voivat antaa tietoja siitä, onko kadonnut henkilö
elossa vai kuollut, ilmoittamaan samassa ajassa
tietonsa tuomioistuimelle.

Kutsu annetaan tiedoksi kuuluttamalla siten
kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 10 §:ssä
säädetään. Tuomioistuimen on julkaistava kuu-
lutus kutsusta virallisessa lehdessä viimeistään
kolme kuukautta ennen määräpäivää.

10 §

Tuomioistuimen päätös kuolleeksi julistamisesta

Kadonnut henkilö on 9 §:ssä tarkoitetun määräpäivän jälkeen julistettava kuolleeksi tuomioistuimen päätöksellä, jos tuomioistuin ei ole saanut tietoa siitä, että hän on elossa tai kuollut, ja jos kuolleeksi julistamisen edellytykset muutoin ovat olemassa.

11 §

Kuolinpäivän määrittäminen

Julistaessaan kadonneen henkilön kuolleeksi tuomioistuimen on määrättävä se päivä, jona hänen katsotaan kuolleen.

Kuolinpäiväksi on määrättävä se päivä, jona kadonnut henkilö todennäköisimmin on kuollut. Jollei sitä voida määrittää, kuolinpäiväksi on määrättävä se päivä, jona hän todennäköisesti viimeistään on kuollut. Kuolinpäiväksi on kuitenkin määrättävä viimeistään se päivä, jona on kulunut viisi vuotta siitä, kun kadonnut henkilö on tiettävästi viimeksi ollut elossa.

3 luku

Kuolleeksi julistaminen maistraatin päätöksellä

12 §

Edellytykset

Henkilö voidaan julistaa kuolleeksi maistraatin päätöksellä, kun on kulunut:

- 1) sata vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana hän on syntynyt; ja
- 2) viisi vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana hän on tiettävästi viimeksi ollut elossa.

13 §

Vireilletulo

Maistraatin on vuosittain omasta aloitteestaan selvitettävä, onko väestötietojärjestelmän tietojen mukaan elossa sellaisia henkilöitä, joiden kuolleeksi julistamiseen on 12 §:n mukaiset edellytykset.

14 §

Toimivaltainen maistraatti

Kuolleeksi julistamista koskevan asian käsittelee se maistraatti, jonka toimialueella henkilöllä on viimeksi ollut kotikunta tai väestökirjanpitokunta.

Jos Suomessa ei ole maistraattia, joka olisi 1 momentin nojalla toimivaltainen käsittelemään asian, asian käsittelee Helsingin maistraatti.

15 §

Selvittämisvelvollisuus

Jos henkilön kuolleeksi julistamiseen on 12 §:n 1 kohdassa säädetty edellytys, maistraatin on hankittava kohtuudella saatavissa oleva selvitys siitä, onko hän ollut viimeksi kuluneiden viiden kalenterivuoden aikana elossa.

16 §

Kutsu ja sen tiedoksianto

Maistraatin on kutsuttava sellaista henkilöä, jonka kuolleeksi julistamiseen on selvitetty olevan edellytykset, ilmoittautumaan maistraatille viimeistään kutsussa mainittuna määräpäivänä. Kutsussa on mainittava, että kutsussa tarkoitettu henkilö, joka ei ilmoittaudu, voidaan julistaa kuolleeksi. Maistraatin on samalla kutsuttava kaikkia, jotka voivat antaa tietoja siitä, onko asianomainen henkilö elossa vai kuollut, ilmoittamaan samassa ajassa tietonsa maistraatille.

Jos asianomaiselle henkilölle on merkitty väestötietojärjestelmään voimassa oleva osoite, kutsu on lähetettävä siihen. Jos väestötietojär-

jestelmästä tai muista väestökirjoista ilmenee, että asianomaisella henkilöllä on Suomessa aviopuoliso tai perintökaaren (40/1965) 2 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitettuja sukulaisia, kutsu on annettava tiedoksi aviopuolisolle ja vähintään yhdelle sukulaiselle. Jos asianomaiselle henkilölle on määrätty edunvalvoja, kutsu on annettava tiedoksi myös tälle.

Jollei asianomaisella henkilöllä ole 2 momentissa tarkoitettua osoitetta, aviopuolisoa, sukulaista eikä edunvalvojaa, kutsu annetaan tiedoksi yleistiedoksiantona siten kuin hallintolain (434/2003) 62 §:ssä säädetään. Maistraatin on julkaistava kuulutus kutsusta virallisessa lehdessä jonkin kuukauden ensimmäisessä numerossa viimeistään kolme kuukautta ennen määräpäivää.

17 §

Maistraatin päätös kuolleeksi julistamisesta

Henkilö on 16 §:ssä tarkoitetun määräpäivän jälkeen julistettava kuolleeksi maistraatin päätöksellä, jos maistraatti ei ole saanut tietoa siitä, että hän on elossa tai kuollut, ja jos kuolleeksi julistamisen edellytykset muutoin ovat olemassa.

18 §

Kuolinpäivän määrittäminen

Julistaessaan henkilön kuolleeksi maistraatin on määrättävä se päivä, jona hänen katsotaan kuolleen.

Kuolinpäiväksi on määrättävä 1 päivä tammi-kuuta sinä vuonna, joka ensiksi alkaa sen jälkeen, kun on kulunut sata vuotta henkilön syntymästä ja viisi vuotta siitä, kun hän on tietävästi viimeksi ollut elossa. Jos asiassa ilmenneiden seikkojen perusteella voidaan määrittää se päivä, jona henkilö todennäköisesti on kuollut, se on kuitenkin määrättävä kuolinpäiväksi.

19 §

Maistraatin päätöksen tiedoksianto

Jos väestötietojärjestelmästä tai muista väestökirjoista ilmenee, että kuolleeksi julistetulla on Suomessa aviopuoliso tai perintökaaren 2 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitettuja sukulaisia, maistraatin päätös on annettava tiedoksi aviopuolisolle ja vähintään yhdelle sukulaiselle. Jos kuolleeksi julistetulle on määrätty edunvalvoja, päätös on annettava tiedoksi myös tälle.

4 luku

Omaisuu den takaisin luovuttaminen

20 §

Omaisuu den luovutusvelvollisuus

Jos kuolleeksi julistettu on elossa, hänellä on oikeus saada omaisuutensa takaisin siltä, joka on kuolleeksi julistamisen johdosta ottanut omaisuutta haltuunsa. Edellytyksenä on kuitenkin, että kuolleeksi julistettu vaatii sitä kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hän sai tiedon kuolleeksi julistamisesta.

Jos kuolleeksi julistetun näytetään kuolleen muulloin kuin päätöksessä määrättynä kuolinpäivänä ja jos sen vuoksi jollain muulla kuin sillä, joka on kuolleeksi julistamisen johdosta ottanut haltuunsa kuolleeksi julistetun omaisuutta, on oikeus omaisuuteen, haltijan on luovutettava omaisuus siihen oikeutetulle. Edellytyksenä on kuitenkin, että omaisuuteen oikeutettu vaatii sitä kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hän sai tiedon oikeudestaan omaisuuteen.

Jos omaisuus on luovutettu edelleen, luovutus pysyy voimassa, jos haltija ei saadessaan omaisuuden haltuunsa tiennyt eikä hänen olisi pitänyt tietää, ettei luovuttaja ollut omaisuuden oikea omistaja. Sama koskee omaisuuden pantti-oikeuden tai käyttöoikeuden luovutusta.

21 §

Luovutusvelvollisen muu suoritusvelvollisuus

Jos luovutettava omaisuus ei ole tallella tai muuten luovutettavissa, sen arvo on korvattava.

Jos luovutettavan omaisuuden arvo on alentunut merkittävästi kulumisen tai vahingoittumisen vuoksi, luovutusvelvollisen on korvattava arvon aleneminen. Jos omaisuuden arvo on alentunut muusta syystä, luovutusvelvollisen on suoritettava kohtuullinen korvaus omaisuuden arvon alenemisesta, jos siihen katsotaan olevan erityistä syytä.

Jos luovutettava omaisuus on rahaa, luovutusvelvollisen on maksettava luovutettavalle määrälle korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa siitä lähtien, kun hän sai omaisuuden haltuunsa. Muusta luovutettavasta omaisuudesta saatu tuotto on luovutettava tai sen arvo korvattava. Luovutusvelvollisen on myös suoritettava kohtuullinen korvaus omaisuudesta saamastaan hyödyistä, jollei tämän voida katsoa sisältyvän omaisuuden arvon alenemisesta suoritettavaan korvaukseen. Korkoa on kuitenkin maksettava, tuotto luovutettava tai sen arvo korvattava taikka hyöty korvattava aikaisintaan siitä lähtien, kun luovutusvelvollinen sai tiedon, että hän ei ole oikeutettu omaisuuteen.

Jos luovutettava omaisuus on rahaa tai jos omaisuuden arvo on korvattava, luovutusvelvollisen on maksettava korkoa korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisesti luovuttamisvaatimuksen esittämisestä lukien.

Jos 1—4 momentin mukaista suoritusvelvollisuutta on olosuhteisiin nähden pidettävä kohtuuttomana, sitä voidaan sovitella.

22 §

Omaisuuteen pannut kustannukset

Luovutusvelvollisella on oikeus saada korvaus luovutettavaan omaisuuteen panemistaan tarpeellisista kustannuksista sekä sellaisista hyödyllisistä kustannuksista, jotka ovat syntyneet ennen kuin hän sai tiedon, että hän ei ole oikeutettu omaisuuteen.

5 luku

Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

23 §

Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta

Suomen tuomioistuin tai maistraatti voi tutkia kuolleeksi julistamista koskevan asian, jos henkilö, jonka kuolleeksi julistamista asia koskee, on Suomen kansalainen tai jos hänen viimeinen tiedossa oleva asuin- tai kotipaikkansa on Suomessa.

Suomen tuomioistuin voi tutkia kuolleeksi julistamista koskevan asian myös, jos hakijan tärkeät edut puoltavat asian ratkaisemista Suomessa. Edellytyksenä on lisäksi, että hakija ei voi saattaa asiaa tutkittavaksi siinä valtiossa, jonka kansalainen se henkilö on, jonka kuolleeksi julistamista asia koskee, eikä valtiossa, jossa on tämän viimeinen tiedossa oleva asuin- tai kotipaikka, tai että asian vireillepano vieraassa valtiossa aiheuttaisi hakijalle kohtuuttomia vaikeuksia.

24 §

Sovellettava laki

Kuolleeksi julistamista koskevassa asiassa on sovellettava Suomen lakia.

25 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnistaminen

Vieraassa valtiossa annettua päätöstä, jolla henkilö on julistettu kuolleeksi, on ilman erityistä vahvistamista pidettävä Suomessa pätevänä, jos päätöksen on antanut sen valtion viranomainen, jonka kansalainen henkilö oli päätöksen antamisen hetkellä tai jossa on hänen viimeinen tiedossa oleva asuin- tai kotipaikkansa.

26 §

Tunnustamatta jättämisen perusteet

Edellä 25 §:ssä tarkoitettua päätöstä ei kuitenkaan tunnusteta Suomessa:

1) jos tunnustaminen on selvästi vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita;

2) jos päätös on ristiriidassa saman henkilön kuolleeksi julistamisesta Suomessa annetun päätöksen kanssa; tai

3) jos päätös on ristiriidassa saman henkilön kuolleeksi julistamisesta jossakin muussa valtiossa aikaisemmin annetun päätöksen kanssa ja tämä aikaisemmin annettu päätös tunnustetaan Suomessa.

6 luku

Erinäisiä säännöksiä

27 §

Kustannukset

Sillä, jonka hakemuksesta kadonnut henkilö on julistettu kuolleeksi tuomioistuimen päätöksellä, on oikeus saada kuolleeksi julistetun jäämistöstä korvaus kuolleeksi julistamisesta aiheutuneista kustannuksista.

28 §

Maistraatin oikeus saada tietoja

Valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus ja eläkelaitos sekä julkiset ja yksityiset sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujen tuottajat ovat salassapitosäännösten estä-

mättä velvollisia pyynnöstä antamaan maksutta maistraatille ne tiedot, jotka se 3 luvussa säädettyä tehtävää suorittaessaan tarvitsee henkilön elossa olemisen tai kuoleman selvittämiseksi.

29 §

Toimivaltainen viranomainen Ahvenanmaan maakunnassa

Ahvenanmaan maakunnassa maistraatille tämän lain mukaan kuuluvia tehtäviä hoitaa lääninhallitus.

30 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset kuolleeksi julistamisesta koskevasta päätöksestä tehtävistä ilmoituksista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

31 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan kuolleeksi julistamisesta 23 päivänä huhtikuuta 1901 annettu laki (15/1901) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Jos kumotun lain 4 a §:n 2 momentissa tarkoitettu väestörekisterin pitäjän luettelo on saapunut viralliselle syyttäjälle ennen tämän lain voimaantuloa, luettelossa mainittujen henkilöiden kuolleeksi julistamista koskevan asian käsittelyyn sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Laki

säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan säädettyjen määräaikain laskemisesta 25 päivänä huhtikuuta 1930 annetun lain (150/1930) 6 §, sellaisena kuin se on laissa 662/1978, seuraavasti:

6 §

Tyytymättömyyden ilmoittaminen, muutoksenhakemuksen jättäminen, vastauksen antaminen siihen, viranhakemus sekä muu määräajassa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa taikka virallisessa toimituksessa suoritettava toimi on tehtävä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä, virastossa suoritettava toimi ennen viraston aukioloajan päättymistä ja tuomioistuinten istunnossa tai muussa toimituksessa suori-

tettava toimi ennen istunnon tai toimituksen päättymistä.

Jos tuomioistuimessa vireillä oleva asia otetaan määräpäivänä käsiteltäväksi ilmoitettuna kellonaikana, asian käsittelyyn liittyvä toimi on kuitenkin suoritettava silloin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

Helsingissä 11 päivänä helmikuuta 2005